

LA PRESENZA UNGHERESE A RIMINI E A FAENZA

Dai reperti romani antichi alla ceramica contemporanea

MAGYAR JELENLÉT RIMINIBEN ÉS FAENZÁBAN

Ókori római leletektől a kortárs kerámiáig

Nella piazza principale di Rimini, nella rustica fortezza medievale di Castel Sismondo, dalla metà di marzo alla metà di ottobre si è tenuta una importante esposizione internazionale dal titolo *Costantino il Grande – la civiltà antica al bivio tra occidente e oriente*. Tutte le più significative collezioni pubbliche europee hanno contribuito nel prestare i duecentocinquanta preziosi reperti archeologici esposti. Fra i membri del corpo della commissione scientifica troviamo Tibor Kovács, direttore generale, e László Kocsis, capo della sezione romana antica del Museo Nazionale Ungherese. A Rimini sono stati ospitati anche straordinari oggetti d'arte antica rinvenuti negli scavi di Budapest, ad esempio il particolare dell'elmo di bronzo dorato di un soldato romano convertito con il segno della croce risalente al tempo delle spedizioni sulle sponde del Danubio e il frammento di un copricapo decorato con cristogramma della prima metà del IV secolo. Sono rimaste per i posteri sul suolo della nostra patria alcune scene del Vecchio e del Nuovo Testamento su cofanetti di bronzo. Ma secondo gli esperti ben più significativa è la tavola di terracotta rinvenuta nel territorio di Savgar, in Pannonia, risalente all'epoca del Concilio di Nicea convocato nel 329. Nell'argilla cruda sono modellate due figure maschili, in maniera

Rimini főterén, a Castel Sismondo rusztikus középkori várában március közepétől október derekáig tartott „Nagy Konstantin – az antik civilizáció nyugat és kelet kereszttűjén” (Costantino il Grande – la civiltà antica al bivio tra occidente e oriente) címmel a reprezentatív nemzetközi tárlat. Az itt kiállított kétszázötven értékes archeológiai lelet kölcsönzésében Európa valamennyi jelentős közgyűjteménye részt vett. A tudományos tanácsadó testület tagja volt Kovács Tibor főigazgató és Kocsis László, a római ókor részlegvezetője a Magyar Nemzeti Múzeumból. Budapestről ásatásokból előkerült páratlan antik műtárgyak is vendégszerepeltek Riminiben. Például a Duna-menti hadjáratok korából egy kikeresztelkedett római katona aranyozott bronz sisakjának részlete a kereszt jelével, avagy szintén a IV. század első feléből egy díszföveg töredéke a krisztogrammal. Egyes ó- és újtestamentumból vett jelenetek bronz reliefeken (cofanetti) maradtak hazánk földjén az utókorra. A szakértők szerint még ezeknél is sokkal jelentősebb a pannóniai Savgar területén kiásott terrakotta tábla a 329-ben összehívott niceai zsinat idejéből. A nyers agyagba égetés előtt két férfi-figurát mintáztak meglepően leegyszerűsített, épp ezért szuggesztíven modernnek tűnő formában, akik Krisztus kettős jellegét, emberi és isteni természetét szimbolizálták, amely elmélet később egyház-szakadáshoz vezetett, római és konstantinápolyi központtal. Az

sorprendentemente semplificata e proprio per questo dalla suggestiva forma moderna, che simboleggiano la dualità di Cristo, la sua natura umana e divina; di qui la dottrina che avrebbe portato alla rottura della chiesa con i due poli di Roma e Costantinopoli. Gli oggetti d'argento all'epoca venivano usati principalmente nelle corti principesche e nelle case patrizie: elementi di una pomposa cintura ornamentale in argento dorato e un vaso d'argento ornato con motivi ittici sono esclusivamente prodotti pannonici. Infine proprio da Budapest è giunta a Rimini la produzione di spicco dell'arte del vetro dell'epoca: una coppa fragile e del tutto trasparente che veniva usata probabilmente per bere il vino decorata nella parte bassa con motivi marini, conchiglie e pesci.

Nel Museo Internazionale delle Ceramiche di Faenza fra le creazioni europee più significative si parla anche di noi. Nella seconda metà del 1500 in terra fiamminga e olandese sul modello italiano nacque la variante verniciata di bianco dei vasi di terracotta (la cosiddetta "Bianchi"), con decorazioni floreali puritane. A causa delle persecuzioni religiose questi vasi protestanti si rifugiarono presso di noi, trasferendosi nelle zone tolleranti dell'Ungheria settentrionale e in Transilvania dove aprirono fiorenti laboratori. Da qui si diffusero in tutta Europa dei vasi decorati come il piatto dell'anno 1629, dal bordo traforato. Nel corso del XVIII secolo i cittadini delle nostre zone prediligevano i prodotti manifatturieri di Holic (qui rappresentato da una zuppiera ovale del 1760, una scodella a tre punte con mazzi variopinti), ma fu molto popolare anche il laboratorio di Tata (vedere a tal proposito i piatti a fiori rotondi). Nel secolo XIX, secolo della industrializzazione impetuosa, ebbe il primato la fabbrica di porcellana di Herend, rappresentata da una bomboniera a forma di cuore del 1870. Éva Csenkey nel 1985 ha organizzato qui la mostra della ceramica ungherese del periodo della secessione con l'ausilio dell'Accademia d'Ungheria di Roma e con il materiale del Museo dell'Industria, della Galleria Nazionale e del Museo Janus Pannonius di Pécs. Nel 2001 Gilda Cefariello Grosso ne ha seguito l'esempio con la mostra *Il Liberty ungherese nelle ceramiche della manifattura Zsolnay* e la pubblicazione a cura dell'Editore Palombi, i cui studi, oltre che della curatrice italiana, sono di Roberto Cristini e dell'ungherese Tamás Máttyasovszky-Zsolnay. Possiamo essere fieri dei ceramisti ungheresi moderni che a partire dal 1938 hanno vinto regolarmente medaglie d'oro in concorsi internazionali di ceramica contemporanea. Quest'anno per il 54° concorso novantaquattro artisti di sessantadue nazioni si sono classificati con centoventi oggetti. L'unica rappresentante attuale dei colori della nostra nazione è Zsuzsanna Szűcs con quattro eleganti coni intitolati *Planetario*, dai lati decorati da sfumature grigio-nera su base bianca. La mostra attuale dura dall'11 giugno al 31 dicembre e sulla base dei voti dei visitatori il premio del pubblico verrà consegnato il prossimo gennaio, dopo la chiusura della rassegna internazionale.

István Wagner

A grand archaeological exhibition in Rimini – with remarkable artifacts from Budapest and indeed from all of Hungary – is presented by two renowned scholars who are members of the scientific committee of the exhibition: Tibor Kovács, general director, and László Kocsis, head of the ancient Roman division of the Hungarian National Museum. A second important exhibition, this one at the International Ceramics Museum in Faenza, displays ceramics manufactured in Hungary since the Secession period and consistently awarded international prizes.

Il frontale del Museo Internazionale delle Ceramiche di Faenza
A Museo Internazionale delle Ceramiche homlokzata Faenzában

ezüsttárgyakat akkoriban főleg fejedelmi udvarokban és patriciusi házaknál használták: ilyen egy pompás díszöv aranyozott ezüst elemekből illetve szintén pannóniai termék egy ezüst patéra, halas mustrákkal dekorálva. Végül szintén Budapestről érkezett Riminibe a korszak üvegművészetének csúcstermékje: egy törékeny és szintelenül áttetsző serleg, amelyet feltehetőleg borivásra használtak, és alsó részét tengeri motívumokkal – kagylókkal és halakkal – dekorálták.

Faenza nemzetközi kerámiamúzeumában Európa legjelentősebb manufaktúrái között rólunk is szó esik. Például arról, hogy az 1500-as évek második felében flamand és holland földön is talján mintára alakult ki az égetett cserépedény-fehérmázú változata (az úgynevezett „Bianchi”), puritán florális dekorációval. Az ottani vallásüldözés miatt ezek a protestáns habán fazekasok hozzánk menekültek, a toleráns Felvidéken és Erdélyben telepedtek le, virágzó műhelyeket alapítva. Innen kerültek szét Európa-szerte az olyan díszedények, mint az 1629-es évszámot viselő tányér, rácsosan áttört peremmel. A 18. század folyamán egyrészt a holicai manufaktúra termékeit vásárolták előszeretettel művelők a polgárok (amit itt egy ovális leveskináló képvisel 1760 tájáról, illetve egy szintén tarka csokrokkal telepingált háromszögletű tál), de népszerű volt a tatai műhely is (lásd a kerek, virágos dísztányért). A rohamosan iparosodó 19. században már a herendi porcelángyár vitte a primet, amit egy szív alakú bombonier is bizonyít 1870 tájáról. A szecessziós magyar kerámia 1985-ös itteni vendégtárlatát Csenkey Éva rendezte a Római Magyar Akadémia támogatásával, az Iparművészeti Múzeum, a Nemzeti Galéria valamint a pécsi Janus Pannonius Múzeum anyagából. Ezt követte 2001-ben Gilda Cefariello Grosso: Il Liberty ungherese nelle ceramiche della manifattura Zsolnay című bemutatója és kíséző kiadványa az Editura Palombi gondozásában, amelynek tanulmányait az olasz kurátornő mellett Roberto Cristini és a magyar Máttyasovszky-Zsolnay Tamás írta. A kortárs kerámia 1938 óta rendszeresen megtartott nemzetközi versenyének díjnyertes anyagában aranyérmes modern magyar kerámikusokkal is büszkélkedhetünk. Ez évben az immár 54. vétékeldőre hatvankét nemzet kilencvennégy iparművésze százhusz tárggyal jutott be. Nemzeti színeink egyetlen idei képviselője Szűcs Zsuzsanna Planetaris tárgy elnevezésű négy elegáns kúpjával, amelynek oldalait fehér alapon szürkésfekete absztrakt árnyalatok dekorálják. Az időszaki tárlat június 11-étől december 31-éig tart, és a látogatók leadott szavazatai alapján a közönségdíjat a nemzetközi seregszemle zárása után, jövő év januárjában hirdetik ki.

Wagner István